

Reflectie Dagelijks Bestuur op het rekenkameronderzoek naar Dierenwelzijn

De rekenkamer waterschap Aa en Maas (de rekenkamer) heeft het dagelijks bestuur verzocht om, conform het besluit omtrent de procedure (bestuurlijke) behandeling rapporten rekenkamer, onze reflectie op de conclusies en aanbevelingen en pré-advies te geven. Deze treft u hierbij aan.

Algemene reflectie

Het dagelijks bestuur herkent het beeld dat dierenwelzijn binnen Aa en Maas nadrukkelijk aandacht krijgt in de uitvoering van werkzaamheden. Het onderzoek bevestigt dat het waterschap dierenwelzijn vanuit een integrale aanpak verbindt met ecologie, biodiversiteit, soortbescherming, uitvoeringsprotocollen, werkprocessen en projectafwegingen. Daarmee sluit de werkwijze aan bij de dagelijkse praktijk en bij het beeld uit de benchmark: Aa en Maas is op de goede weg. Het DB onderschrijft dat continue aandacht voor verbetering wenselijk is, maar constateert tevens dat dierenwelzijn op veel onderdelen al stevig is verankerd.

Het DB vindt het van belang dat in de reactie op het rapport de kracht van deze integrale aanpak duidelijk en herkenbaar naar voren komt. Dierenwelzijn is geen losstaand aandachtspunt, maar maakt onderdeel uit van de brede afweging die Aa en Maas in beleid en uitvoering maakt. De praktijk ondersteunt dat deze werkwijze effectief is en een solide basis biedt voor verdere ontwikkeling en borging.

Waardering voor het onderzoek

Het onderzoek geeft een bruikbaar overzicht van de wijze waarop dierenwelzijn binnen de organisatie wordt benaderd. Positief is dat ook de uitvoeringspraktijk, samenwerking met externe partijen, en de wettelijke kaders zijn betrokken. Deze onderdelen bevestigen dat Aa en Maas met zijn integrale aanpak op de goede weg is. De aanbevelingen kunnen waar nodig worden benut om de interne zichtbaarheid en bestuurlijke bespreekbaarheid van het onderwerp verder te versterken.

Kanttekeningen bij de bevindingen

Het DB constateert dat het onderzoek een duidelijke nadruk legt op expliciete beleidsmatige borging. Tegelijkertijd blijkt uit de bevindingen, de praktijk en de benchmark dat veel aspecten van dierenwelzijn al zijn vertaald naar concrete protocollen, gedragscodes, ecologische werkprotocollen, habitatgericht beheer, escalatieladders en wettelijke verplichtingen. Daarmee is binnen Aa en Maas een stevige, integrale borging van dierenwelzijn aanwezig. Het DB acht het van belang om bij de bestuurlijke behandeling onderscheid te maken tussen het ontbreken van afzonderlijk dierenwelzijnsbeleid en het daadwerkelijk ontbreken van aandacht voor dierenwelzijn in de uitvoering. Waar een aanbeveling al aantoonbaar in de bestaande werkwijze is opgenomen, is aanvullende opvolging overbodig: het wordt al gedaan.

Daarnaast constateert het DB dat bestaande inspanningen voor ecologische inrichting en herstel, zoals natuurvriendelijke oevers (NVO's), ecologische verbindingzones (EVZ's) en andere maatregelen ter verbetering van leefgebieden, niet of slechts beperkt in de beoordeling zijn betrokken. Dit is opvallend, omdat het onderzoek tegelijkertijd adviseert dierenwelzijn juist op ecosysteemniveau te benaderen. Deze maatregelen versterken habitats, ecologische samenhang en leefomstandigheden voor uiteenlopende diersoorten en dragen daarmee rechtstreeks of indirect bij aan dierenwelzijn. Het DB acht het daarom van belang dat deze bestaande inzet expliciet wordt meegewogen bij de beoordeling van de huidige borging en bij de uitwerking van eventuele vervolgmaatregelen.

Aandachtspunt maatwerk

Het DB onderschrijft dat gerichte verdere versterking behulpzaam kan zijn, maar wil voorkomen dat aanvullende beleidsvorming leidt tot onnodige bureaucratisering of afname van professioneel maatwerk. Veel situaties vragen juist om de integrale afweging die Aa en Maas al toepast tussen waterveiligheid, waterbeheer, ecologie, soortenbescherming en dierenwelzijn. Waar aanbevelingen deze bestaande praktijk beschrijven, zijn aanvullende maatregelen overbodig omdat zij al worden uitgevoerd. Eventuele vervolgstappen moeten aantoonbare meerwaarde hebben, ondersteunend zijn aan de uitvoering en niet leiden tot een star toetsingskader.

Pré-advies aan het AB

Het DB stelt het AB voor om in te stemmen met en afzonderlijk te besluiten tot overname van de onderstaande punten, met inbegrip van de per aanbeveling voorgestelde opvolging zoals opgenomen in de tabel van bijlage 1.

- 1) In te stemmen met kennisneming van het onderzoeksrapport en met de hoofdconclusie dat dierenwelzijn binnen Aa en Maas grotendeels integraal is georganiseerd en slechts beperkt expliciet als afzonderlijk beleidsdomein is uitgewerkt.
- 2) In te stemmen met overname van de aanbevelingen als richtinggevende verbeterpunten én met de voorgestelde beoordeling per onderdeel in de tabel van bijlage 1. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen aanbevelingen met aantoonbare toegevoegde waarde en aanbevelingen die overbodig zijn omdat zij al onderdeel uitmaken van bestaande werkprocessen, protocollen en wettelijke kaders, te weten:
 - A. In te stemmen met het verzoek aan de organisatie om een uitvoeringsgerichte uitwerking op te stellen waarin herkenbaar wordt gemaakt welke aanbevelingen al worden uitgevoerd en daarom geen aanvullende opvolging vragen, en welke aanbevelingen daadwerkelijk meerwaarde bieden en nadere uitwerking behoeven.
 - B. In te stemmen met het uitgangspunt dat dierenwelzijn integraal onderdeel blijft van de reguliere taakuitoefening van het waterschap.
 - C. In te stemmen met het ter besluitvorming voorleggen van de uitvoeringsgerichte uitwerking aan het DB. Het DB bepaalt uiterlijk deze bestuursperiode welke verbetermaatregelen worden uitgevoerd en stelt daarbij prioriteiten, planning, verantwoordelijkheden en eventuele benodigde middelen vast. Maatregelen met beleidsmatige of financiële gevolgen worden, waar nodig, ter besluitvorming aan het AB voorgelegd.
 - D. In te stemmen met het voorstel om het AB periodiek te informeren over de uitvoering en voortgang van de gekozen verbetermaatregelen.

Bijlage 1 Aanbevelingen en voorgestelde opvolging

Aanbeveling	Onder-deel	Voorgestelde uitvoering	Voorgestelde opvolging
Aanbeveling 1: Werk gefaseerd toe naar vastgesteld en breed verankerd beleid ten aanzien van dierenwelzijn	1a	Veranker dierenwelzijn explicieter in beleid en uitvoering en pas bestaande richtlijnen, gedragscodes en werkprotocollen eenduidig toe.	In uitvoering; opstellen Nota dierenwelzijn (conform eerdere toezegging van portefeuillehouder).
	1b	Bespreek de uitvoerbaarheid met aannemers en andere externe uitvoerders en stel kaders zo nodig bij.	Deels opvolgen; wordt al gedaan via georganiseerde bijeenkomsten bij maaistart aan elk begin van het maaiseizoen en van toepassing zijnde/gewijzigde kaders in onze bestekken. Aanvullend daarop zullen we tijdens aanbestedingen meer aandacht gaan besteden aan Dierenwelzijn.
	1c	Leg definitie, uitgangspunten en afweging van dierenwelzijn ten opzichte van waterveiligheid, ecologie en waterbeheer vast.	Deels opvolgen; definitie en uitgangspunten meenemen in voorgestelde Nota dierenwelzijn. In uitvoering, wordt al gedaan; afweging vast leggen – houdt ruimte voor het maatwerk en eigenstandige situationele afweging.
	1d	Evalueer aan het einde van de bestuursperiode de consistentie en toetsbaarheid van de werkwijze en ontwikkel de nota door tot een bestuurlijk vast te stellen beleidskader.	Deels opvolgen; nota al vastgelegd, evaluatie daarin opnemen waarbij deze niet aan eind bestuursperiode maar aan nader af te spreken periode volgt, bijv na twee of drie jaar.
	1e	Veranker het beleidskader in relevante beleidsdocumenten, aanbestedingen, contracten, werkprotocollen, monitoring en financiële sturing.	In uitvoering, wordt al gedaan; uitvoeringskaders zijn al verankerd in bestekken, geen verdere sectorale verankering nodig in andere instrumenten.
Aanbeveling 2: Borg dierenwelzijn structureel in interne werkprocessen en uitvoering in het veld	2a	Toets vooraf systematisch de effecten van werkzaamheden en projecten op dierenwelzijn, in samenhang met ecologie, biodiversiteit en soortenbescherming.	In uitvoering; wordt reeds toegepast (dit wordt niet expliciet dierenwelzijn genoemd maar handelingen zijn gelijk).
	2b	Neem dierenwelzijn standaard op in stappenplannen, projectplannen, ontwerpkeuzes, uitvoering en monitoring, ook met het oog op proactieve verbetering.	In uitvoering; wordt reeds toegepast, zie hierboven.
	2c	Leg afwegingen tussen waterveiligheid en dierenwelzijn transparant en navolgbaar vast en onderbouw wanneer dierenwelzijn ondergeschikt is	Nader verkennen; verken wijze van vastlegging afweging. Waterveiligheid primaire taak van WS. Dierenwelzijn altijd ondergeschikt wanneer veiligheid in gevaar is.
	2d	Toets bij inrichting, onderhoud en beheer zowel het voorkomen van negatieve effecten als het actief versterken van leefomstandigheden; betrek ook werkzaamheden van externe uitvoerders.	In uitvoering, wordt al gedaan; inrichting (NVO's/EVZ's etc.) is altijd al gericht op verbeteren leefomstandigheden. Onderhoud en beheer houden die verbeterde leefomstandigheden in stand.
	2e	Monitor of aannemers en externe uitvoerders de geldende protocollen naleven.	Deels opvolgen; protocolnaleving steekproefsgewijs mee laten lopen in werkplekinspecties, contractgesprekken en evaluaties; blijf ook werken op basis van vertrouwen.
	2f	Wijs naast de bestuurlijk eigenaar een ambtelijk eindverantwoordelijke aan voor coördinatie en borging, terwijl dierenwelzijn onderdeel blijft van reguliere werkzaamheden.	In uitvoering, wordt al gedaan; juist het gedeelde eigenaarschap vormt kracht van huidige praktijkgerichte aanpak. Verankering kan worden versterkt door visualisatie van betrokken

Aanbeveling	Onder-deel	Voorgestelde uitvoering	Voorgestelde opvolging
			organisatieonderdelen/functionarissen binnen relevante processen.
Aanbeveling 3: Hanteer een bredere benadering voor dierenwelzijn	3a	Verbreed de focus van vooral schadeveroorzakende zoogdieren en vissen naar alle organismen die onderdeel zijn van het ecosysteem.	In uitvoering; wordt reeds toegepast
	3b	Benut voorbeelden van koplopers en werk met andere en aangrenzende waterschappen samen aan beleid, kennisdeling en innovaties.	Nader verkennen; verken via bestaande WS netwerken bruikbare voorbeelden; neem bewezen werkwijzen proportioneel over in Nota.
Aanbeveling 4: Versterk kennisdeling en professionalisering rond dierenwelzijn	4a	Investeer in praktijkgerichte trainingen en kennisuitwisseling tussen medewerkers, uitvoerders, andere waterschappen en externe partners.	Nader verkennen; verken mogelijke versterkingsvormen kennisuitwisseling (voorbeelden zijn - inzetten van onderhoudsmedewerkers (incl. derden) met "training Natuurbescherming binnen de Omgevingswet niveau 2" of - een jaarlijkse of halfjaarlijkse praktijkdag met best practices op de agenda in combinatie met kennisuitwisseling van derden.
	4b	Bundel praktijkvoorbeelden, afwegingen en werkwijzen in een gezamenlijke praktijkhandreiking om kennis te borgen, de uitvoering eenduidiger te maken en afhankelijkheid van individuen te verkleinen.	In uitvoering; wordt meegenomen in bovenstaande training
Aanbeveling 5: Ontwikkel gerichte monitoring en evaluatie op dierenwelzijn	5	Het DB heeft voor de aanbevelingen onder 5 de volgende afweging en keuze gemaakt. Binnen het rekenkamerrapport wordt de nadruk gelegd op "vast leggen op papier" en in "protocolleren". Binnen Aa en Maas zijn we nog volop bezig om in de praktijk "uit te vinden" hoe we het beste om kunnen gaan met alle aspecten van dierenwelzijn en hoe we deze aspecten het beste kunnen borgen binnen onze werkwijzen. In dat proces leren we nog iedere dag en het gebeurt ook nog bijna iedere week dat we stuiten op aspecten van dierenwelzijn die ook hun effecten hebben op andere beleidsterreinen en werkzaamheden van ons werk. We moeten dan een afweging maken waarvan we vaak nog niet alle gevolgen overzien. Dit iteratieve proces hoort bij een lerende organisatie en de resultaten van dit proces kunnen uiteindelijk landen in werkwijzen, beleid en mogelijk protocollen. Op dit moment zijn we nog niet ver genoeg om de door de rekenkamer gedane aanbevelingen over te kunnen nemen waardoor we op dit moment in de tijd komen tot het oordeel "niet opvolgen".	
	5a	Richt een expliciete systematiek voor monitoring en evaluatie van dierenwelzijn in, aanvullend op of geïntegreerd in bestaande ecologische monitoring.	In uitvoering; gewerkt wordt aan doorontwikkeling systematiek voor monitoring en evaluatie van natuurlijke structuren zoals NVO's / EVZ's waarbij ecologie en biodiversiteit wordt meegenomen. Dierenwelzijn loopt hier (impliciet) in mee.
	5b	Definieer indicatoren en evaluatiemomenten en maak de effecten van maatregelen en de inzet van middelen inzichtelijk.	In uitvoering, wordt al gedaan; zie hiervoor
	5c	Betrek maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en andere externe partijen bij dataverzameling en praktijkkennis om beleid, uitvoering en draagvlak te versterken.	In uitvoering; wordt veelvuldig gedaan, voldoende data beschikbaar